

ТРО КАРПЕНКО-КРИНИЦЯ

**ПОЛУМ'ЯНА
ЯВША**

ПЕТРО КАРПЕНКО-КРИНИЦЯ

**ПОЛУМ'ЯНА
ЗЕМЛЯ**

ПОЕЗІЇ

diasporiana.org.ua

МІУНХЕН

1947

Літературний редактор Богдан Нижанківський
Окладинка мистця Михайла Дмитренка

PETRO KARPENKO-KRYNYZJA
„EARTH in FLAMES“
Poety in Ukrainian language

Українська Видавнича Спілка в Мюнхені

Druck: R. Oldenbourg, Graph. Betr. GmbH, München

I
РИТМ ЧАСУ

ЗЕРНА

На старих перехрестях бездолля і мли
Я посію відваги перебрані зерна,
Щоб величчям, як наша доба, проросли
І шуміли, як подвигів слава химерна;

Щоб їх шум, втамувавши мандрівника біль,
Мов сирени спокусливі, вабив до себе
І крипів щоб у хлющу і в злу заметіль
У розпуки полях, серед немочі стебел.

І сказав щоб мандрівник: »Шляхи пролягли,
І ніхто, і ніколи мене з них не зверне...«
На старих перехрестях бездолля і мли
Я посію тверді безпощадности зерна.

3.11. 1944.

РОЗЛУКА

Пощо ж своїми строгими очима
Душі неспокій зраджуеш мені?..
Наказу слово гостре й невмолиме,
А там — не знаю, стрінемось, чи ні.

Тоді виходь під стогін ураганів,
Що будуть завжди мучить суходіл,
Як спрагле серце — мислі полум'яні,
Солодка мить невикінчених діл...

І ти збагнеш, заслухавшись у вітер,
В співучих злив кантату грозову,
Що я, мов частка прагнучого світу,
З тобою поруч, вічністю живу.

2.V. 1944.

ВНОЧІ

Відозви, відозви, відозви:
Підводься, народе, і бий!
Відозви, відозви, відозви
Впиваються в мур кам'яний,

У стіни заснулого дому...
(А тиша — натягнутий лук).
Відозви, відозви, відозви
Посипались просто на брук.

Майнула задихана постать...
Попереду виріс патруль.
І раптом: за пострілом постріл
І пісня надривиста куль.

По вулиць густих розгалуззях,
Крізь просвіти площ — навздогін:
Погоня, погоня, погоня,
Змагання — один на один.

І юні спалахують очі,
А погляд і куля — прямі:
Холодне заулку каміння
Патруль припечатав грудьми.

18.III. 1943.

ПРИХІД ВЕСНИ

Весно, загорена весно!!!

О. Влизько.

Ізнов ти, як пісні відлуння широке,
Ввірвалась в обійми руїн і пожежі..
Ой весно, ой щастя моє одиноке!

Скрізь дим задимив світлий обрій і межі,
Холонуть степів почорнілих долоні,
І сірого міста задумались вежі.

Я ж бачу: на спаленім бомбою лоні
Обвітрених піль пробиваються трави,
Ще й води гримлять, як розгнуздані коні;

Ще й сонце встає, а на дубі тужаві
Бруньки розпустились так дивно, чудесно..
І день забринів, наче відгомін слави...

Ой весно моя ти, загорена весно!

25.IV. 1943.

ЖУРАВЛІ

Наче валки чумацькі, в осінній імлі,
В мряковиння, у безвість летять журавлі.

Ім знайомий у небі холодному шлях,
І все сниться їм вирій, мов пісня в степах.

Тільки хто може знати, що в серці у них —
Чи печаль, чи надія, чи проблиски втіх?

Може втратять когось в далеченнім шляху,
Як прийдеться їм стріти негоду лиху.

Та ніщо не лякає їх, рідних братів...
Сниться сонце їм, вирій і затишок днів.

І летять, і летять, і летять журавлі
У високому небі, в осінній імлі.

2.XII, 1943.

ВІДСТУП

Повертаємо очі тривожні до Сходу,
Мов пів серця загублено там,
І чим далі, чим далі від Тебе відходим,
То стаєш Ти дорожчою нам.

Наша рідна — нічим незамінна утрата,
Нам здавалася б легшою путь,
Якби сил, хоч на мить, нам таких відшукати,
Щоб Тебе до грудей пригорнуть.

Може б легше було нам, тамуючи горе,
Бачить світлі заобрійні дні,
І повірять, що Ти, непокірна, сувора,
Вся від краю до краю в огні.

... Через фронту й пожеж переходимо жахи,
Через тисячі вибитих ям,
І чим далі, чим далі від Тебе на Захід,
То стаєш Ти дорожчою нам.

5.IV. 1944.

ВІЗНІ

1.

Нарешті, я один. Відверте слово,
Іскристий сміх, немов хмільне вино,
Понесли друзі в вечір пурпуровий
Уже давно.

І я один. Вечірня птаха тиші
М'яким крилом торкає моє чоло,
Як горда вічність, що несхибно пише
В скрижалях літ — добро і зло.

Пливу в далеких днів дрімучі пущі
Знайти розради хміль і зерна втіх,
Але шляхи вузькі... Все вужчі й вужчі...
І я іду по них.

Іду між сотні скель в обіймах бурі,
Що люто й хижо рветься напролом...
Усе таке важке й таке похмуре,
Як осінь за вікном.

Відводжу очі вбік. В думки закутий
Заслухавсь: вітер десь плачем заливсь.
І раптом... Що це? Як це може бути?
Ех, Кіплінґ, Кіплінґ!.. Я не помиливсь...

Я чую... Серцем чую: тихо-тихо
В моїм саду зірвавсь і впав листок...
О краю дальній мій! О кара й лихо,
Але за що: за кожен хибний крок?

О саде мій, що лист дзвінкий колишеш!
У тебе осінь теж... Печаль своя...
Вікно б відкрий... Така в кімнаті тиша...
Розкрита книга й я.

25.IX. 1943.

МІЙ БОГ

Не говоріть про вимріяний спокій
І послух долі — зрадниці лихій:
Гойдає серце море 'преглибоке,
Полонить душу ярий буревій.

Не говоріть мені і про покору
Царям захланним, владності тривою:
Мій Бог жорстокий, правдою суворий
І невблаганний — чуєте? — мій Бог.

4.VI. 1942.

ЛЮДИНА

I.

Задивився, спинившись, на місяця пляму
І стоїть у полоні думок;
І, здається, що, впершись в землю ногами,
Він рукою торкнеться зірок.

Мовчазний, мов душа, що незнане сховала,
Покрутився вибоїстий шлях,
Дише солодко небо і море зухвале,
І його предковична земля.

І він бачить, як, горде розсікши склепіння
Царства сонця, і місяця, й гроз,
Вибухають ракети в глухе безгоміння
І важкий проліта бомбовоз.

І він чує: гримить у степу бронепоїзд,
Стугонять каравани машин...
Устає над рістні неозор'ям луною
Синій гомін і гуркіт, і дзвін.

**Крізь досвітню, зірчасту й терпку заходу,
Відштовхнувшись від нетрів землі,
Відпливають, студені колишучи води,
У далекі моря кораблі.**

**— Це все я, —персохлими шепче губами,
У людини заслухавшись крок...
І здається, що, впершись в землю ногами,
Він рукою торкнеться зірок.**

6.IX. 1942.

II.

Прийдіть, знуждовані і духом кволі
Відради спраглі на землі лихій,
Що тільки чуєте глибокі болі
В душі пораненій, душі німій;

Прийдіть, обдурені підступством хитрим,
Що власне щастя віддали на глум
І десь нетягами на синім вітрі
Йдете, вслухаючися в скорбний шум;

Прийдіть, знеможені, але живі ще —
Душею й тілом поборовши скін,
Зберігши те, що у житті найвище
За всі висоти всіх земних вершин;

Прийдіть до мене, як брати, що долю
Із вами спільно, ніби гріх, ділю —
Я ваших ран утихомирю болі
І кров'ю власною вталю

**Бездонну спрагу, що слабих долає.
Я вирву серця із грудей шматок,
Щоб ним у безвістях ночей безкраїх,
Як сонцем, хресний освітить ваш крок**

**На тім шляху, де залягло каміння,
Зелені трупи і свавільний гук,
Де встала Правда — не ясне видіння,
А демон чорний найдикіших мук.**

22.XII. 1944.

III.

Спадає вечір димом синюватим,
П'янким розцвівши доповна бузком,
І гублять сміху дзвоники дівчата
На греблі за вікном.

А тут, у впертій тиші кабінету,
В його важкій від праці голові
Кричить, добра шукаючи, планета,
І дикі болі товпляться живі.

Встає країна пісні і героїв,
Яку задухи виповнила тьма
І він горить, шукаючи спокою, —
Його ж нема.

7.VIII. 1943.

IV.

До Тебе, Отче мій, що біль терпіння
Прийняв за нас, простивши кату гріх,
Всього ества мого жажке горіння
І камінь слів моїх.

Владико мій — добра й прощення вчитель,
Що землю нам віддав, як щедрий дар,
Поглянь: горить степів роздолля зрите,
Почуй: встає людська яса до хмар —

Конає рід, що все шукає втіхи
В самім Тобі, але, о грішний гнів!
На сто століть його розміряв лихо
Цехарства цар, якого Ти лишив.

Дивись! Я вже дивитись більш не можу
На чесну кров — не ніч содому злу,
А день розп'ять, Тобі незнаних, Боже,
У тих степах, що впали здавна в млу.

І все за що? Завіщо рід конає,
Той рід, що вчив мене: »Терпи й молись«
Хіба за те, що ми усім прощаєм,
Як Ти простив колись?

Ні, Отче мій, нехай проклять погуба
Твоїх проклять, мою обірве путь,
Коли мені терпіння буде любим,
Коли простить я зможу і забудь

Пілатів глум, народу зливні болі,
Що в душу б'ють, як стріли смерти злі,
З Твоєї, Боже мій, святої волі
На каторжній землі.

22.XII. 1944.

V.

Любіть! Ні, мало так сказати:
Любов'ю впийтесь міцно, як вином,
Щоб кожен відданим салдатом
За Неї, з гордо піднятим чолом,

Устати зміг неустрашимо
І зміг щомиті кинутись, як лев,
У пекло, Богові незримо,
Під злий гарматний рев;

І зміг, щоб тричі неможливе
Для Неї завжди в дійсність обернуть,
Коли розгубленості злива
Затопить путь;

І в час життєвого свавілля,
Коли усе завіється в пургу...
Любіть! Любіть до божевілля
Свою отчизну, землю дорогу.

7.VIII. 1944.

ОСІННЄ

Сади взялись іржею. Свище,
Мов стрільна, невгамовний вітер,
І в небі крижанім все вище,
Все далі, як життя прожите —

Одвічні журавлі. Дивися,
Задумуйсь над усім, що бачиш:
Твій світ, мов буйний шум узлісся,
Мов звабні первосни юначі,

Уже встає. Проходь крізь чвирі
І мряки сивину, і хвиці,
Сховавши в серці власний вирій
За прагнення усі — найвищий.

26.X. 1944.

КРИЗА

I.

Відкрий вікно — жарка задуха
І тиша, наче у гробу.
А я ж не можу, щоб не слухать
Життя легенду голубу.

Відкрий вікно цього шпиталю —
Рокочуть сосни, як громи,
І друзі, знаю, йдуть ще далі,
Хоч і без мене — не самі.

Я там. Я з ними. Серед бурі,
Де дим і кров, немов вино.
До чого ж тут температура?..
Відкрий вікно!

15.V. 1943.

II.

Перехилився день з вікна, немов козак,
Якийсь розсміяний такий — в кімнату.
Заграли зайчики на стінах. Мов дивак,
І я всміхаюся. І чи сонату,

Чи то симфонію п'янку, як далеч нив,
Я слухаю. О музико предвічна,
Живих гадань, поривів і рвучких чуттів,
Людьми незглиблена, алегорична!

О музико життя! Я вирвав ще один
Із смерти пазурів барвистий ранок,
Щоб слухати тебе, найглибшу з всіх глибин,
І не змінять на тисячу коханок.

12.VI. 1943.

ЩАСТЯ

Мов про весни буяння при дзвінкій долині,
Про тебе здавна кожен мріє на землі.
Ночами в снах ти увижаєшся людині,
Щоб ранком зникнути, мов дальні кораблі.

І щоб ізнов вернулися, як різні вісті:
Любов і ненависть, розрада й сум гіркий...
Здається іноді — нема для тебе місця,
А все ж таки ти є, мов іскорка надій.

Та лиш сміливцям шлях до тебе не затерто,
Відважних душі сповнені тобою вщерть,
Бо тільки з ними, з ними дружиш ти до смерти,
Як різні істини — народження і смерть.

Назустріч їм ти йдеш і кажеш: »Я із вами,
Немов найвища нагорода на землі...«
І наче казка, кволим снишся ти ночами,
Щоб ранком зникнути, мов дальні кораблі.

13.ІІ. 1943.

ХУРТОВИНА .

Дивіться — сніг! І крутить, свище хуртовина,
Збива людей із шляху, забива шляхи,
Та все тобі дано перебороть, Людино:
Журбу шукань і серця біль, і дні лихі.

Але болить таки душа моя сьогодні
За тих, що збились і збиваються з доріг.
А хуртовина не вщуха. Вітри холодні.
І сніг. Дивіться — сніг. Який скажений сніг!

10.II. 1942.

ТИ

I.

— Ну, от і все. І я прийшла уже до тебе
Крізь грім боїв, журбу ізвідавши до дна.
Тепер ти заспокойсь, ну, заспокойсь, не треба...
Дивись, — пригадуєш? — як і колись весна...

Як і колись — народжуються перші квіти,
І біля тебе я — порадиця й любов...
Не легко, ні, тобі в погубнім світі жити,
Бо ти, чого шукав, у ньому не знайшов.

Я знаю це. І я одна лиш полюбила
Твоє примхливе серце і тяжкі сліди.
Ти загубив мене, як полум'ям жахтіли
У сорок першому обстріляні сади.

Та я тебе знайшла. І я вже біля тебе...
Як і колись давно — весна і ясени...
Ну, подивись на мене, заспокойсь, не треба...
Свої засмаглі руки простягни.

І я підхоплююсь і скрикую: »Надіє,
Моя любов і мука, й щастя ти моє...«
Дивлюся — справді за вікном весна ясніє,
І ясени, і синь за вікнами встає.

Та раптом вибух... Повз будинок пролітає
Перевантажений до фронту ешелон.
І бачу я: кругом ніде тебе немає..
Ніде нема... Чи ж був це знову тільки сон?

7.IX. 1942.

11.

Я знаю, що для тебе світ — неспокій,
Що в сотнях крутежів знаходиш путь,
Де вчора відлунали наші кроки
І їх — не повернуть.

Лишилися ночей лихих простори
Та кинене на карту гри життя:
Романтика реальних діл сувора,
Як ствердження буття.

І все ж таки я знаю: поїзд крикне,
Хтось пройде, хтось загубить тінь в вікні,
Ти кинешся, ти ніби зовсім зникнеш,
Заслухавшись — я чи ні.

Та згасне у очах твоїх надія...
І хоч — мов передчасний біль — мене
Хвилина пломінких оман, як мрія,
Що збуджує тебе й мене —

Ти будеш, безоглядна, вірять долі,
Що я, наперекір всьому, іду,
Крізь нетри неугавних скрут, крізь болі,
Крізь морок непрогляддя і біду.

Ти знатимеш: для нас немає смерти,
Задивленим у казку днів нову,
Що жити я десь мушу, мушу вперто,
І я таки живу.

6.IV. 1944.

НА ЧУЖИХ МАГІСТРАЛЯХ

I.

Підіпреш голову рукою,
Схилившись мовчки при вікні,
І вже не думаєш кудою
Й куди, повз райдуги вогнів,

Повз сірі, зщулені вокзали,
Громаддя виструнчених веж,
Бори, зубчасті перевали,
У хмуру вечора безмеж

Летить твій поїзд. Ніби бачиш,
Так близько-близько — голубі
Стежини провесен дитячих
І сад, і дівчину в журбі.

Стоїть вона, смаглявочола,
Маха рукою: »Повернись,
Вернись, хоч знов з-над видноколу
Встають тумани, як колись,

Хоч знов у нас не так, як треба —
Сваволя, розстріли, відчай..
Але таки тут рідне небо
І рідний край».

Ех, краю, вічний песпокою!..
Тяжка ця мить...
І вже не думаєш — кудою
Й куди твій поїзд стугонить.

3.VIII. 1944.

II.

Тверді вузли розхресть, їдкий полин
Доріг, що в хмурий грузнуть обрії,
Дошкулля спек і мряка хляпанин
Та вітру крик — такий недобрий,

Та заметь, наче докір світлим дням
Та снів тривожних люта змора --
Це все, усе таке знайоме нам:
Сьогодні, завтра, вчора...

Але, як овоч, стигне віри зваб
У те, що сонце наше встане,
Що буде світла путь, яка вела б
У царство снів — п'янке й жадане;

В Гекуби царство, повне суму й зла,
В степи її — живої бранки...
Одна і третя й п'ята пролягла
Дорога нам крізь ночі й ранки.

І хоч гірких невдач, знемоги біль
Нам сверлить мозок до нестями —
Ідем у гуцу мряк, у заметіль,
Обпалені вітрами.

В життя рвемось і марим лиш одним:
Чекає рідна нас господа...
І світ сприймаєм, наче власний дім,
Якого кожен з нас — господар.

27.10. 1944.

ДОБА

І свист, і залізний рокіт,
І диму моря голубі...
Я чую, я чую кроки
Моеї доби.

Вдивляюсь у кожний порух
Їй розтопірених рук.
І хто вона — друг чи ворог,
Чи мука нечуваних мук?

Так, бачу! Обличчя бачу
І весь її стан — без прикрас:
Усмішка така гаряча,
Така, як у нас.

І погляд, як постріл, смілий,
І кроки крізь прозолоть мли,
Де заграв лопочуть крила,
Як прапор, що ми підняли.

19.VI. 1944.

ВІЧНЕ

Відквітне сад, як юність відквіта людська,
Гостити буде літо в золотих краях,
І листям осінь перестеле кожний шлях,
І знов зима впаде — морозна і хрумка.

В живій душі пробудиться любов і гнів,
Добро і зло повториться, як грішні сни.
Нові ростимуть люди й житимуть вони
Отак, приблизно, як і кожен із нас жив..

Усе довкіл міня часу коловоріт,
Лише незмінна ти, о мудросте життя,
І тільки той вмиратиме без каяття,
Хто у тобі одній збагнув Начала Міт.

26.XI. 1944.

II ПОВСТАНЦІ

НАТХНЕННЯ

Не раз бува: розпачливість огорне,
Немов жалю непрошеного дим,
І здасться світ, принадно-неповторний,
Мов темний кут, безвихідно-тяжкими,

Спливе, як біль душі, перед очима
Тривою, провалів виміряна гать,
Жорстокий сум утрат неоцінених
І все, про що так боляче писать.

І крикне серце, долею розбите,
Шукаючи поразкам забуття,
Що марно йти, шукать і пломеніти,
Що час поставить крапку над життям.

І ось тоді на гострих перехрестях
Мого життя поплутаних стежин,
Встають вони з несплямленою честю —
Кришталі понять, окреслених, як чин.

В терпкій імлі громохкого світання,
Стоять побіля мене, мов сім'я,
Такі відверті, строгі й неблаганні,
Такі прості, як, зрештою, і я.

Сердець їх ритм і дум палких багаття
В моїй душі, озвавшись, жахтить ,
І я новим спалахую завзяттям,
Яке ніхто не в силі погасить.

І знову йду розпуттями уперто,
Здушивши біль, затиснувши вуста:
Їх міг життя — не немічної смерти,
Моя молитва — чиста і свята.

30. XII. 1944.

ВАГОНИ

Вагони цокочуть — здригається путь,
Затаює подих імлова ніч.

Ой, зброю вагони везуть,
В вагонах чужа не стихає річ:

— Цей край, наче пісня.

— В краю цьому гут.

— Та от лиш недобрий нам випав час.

— Пождіть ще! Ми станемо твердо отут,
І простір увесь цей буде для нас.

Вагони цокочуть — здригається путь,
Хвилюється гнівно імлова ніч.

Ой, зброю, ой, зброю вагони везуть,
Салдатів чужих не стихає річ:

— Земель цих і в сні увижається хліб...

— Ну, звісно...

— Якщо б нам не маривсь він,

То й зброї цієї сюди не везли б

З-над Райну, з-над Шпрее, з усіх сторін.

Вагони цокочуть — здригається путь,
Неначе стара-стара перегать.
Вагони непрошені зброю везуть,
І тих, що із неї будуть стрілять .

Та ніч стрепенулась, мов ранений птах —
Вагонів ланцюг летить шкереберть
А в відповідь вітер дзвенить у житах:
»Так треба! Собакам — собача смерть«.

9.IV. 1944.

СИЛА

Жаріє осіннього листя мідь...
Не сонце ж довкола — вогні зловіщі:
Одних відступила півдика збрідь,
Другі їх змінили і от — живі ще.

У селах неспокій: напруга й плач...
Метнулися в сторони наші села.
Суремить, суремить уже сурмач,
І ніч волелюбним дороги стеле.

В містах чорних длетель відчай завис...
Міста стрепенулись—небачений рух там...
Виходьте! Причалом видніє ліс,
Немов для корвет зброєносних бухта.

Ну, й буде ж, як листя, в ярах могил,
Ой, буде кругом, полонянка мила, —
Між двох найжахніших' руїни сил
Підводиться третя — народня сила.

3.9. 1943.

БАТЬКО

Ніч, мов льох — і вогка, і глибока,
І вітри — мов дужі сурмачі..
— Ти ж не спиш і досі, карооке,
Ти все батька кличеш уночі.

Спи, дитинко. Злі вітри надворі.
Не кричи, не плач, мое маля.
Батько сам до тебе прийде скоро,
Він із Чорним бором розмовля.

Заховай же ніжні рученята
І спочинь, як зайчик у гаю... —
Спить дитина, і замовкла мати,
Втіху приголубивши свою.

Все воно забуло, сном сповите..
Тільки матір не ляга й на мить...
Б'ється вітер, б'ється пізній вітер
І шумить за вікнами, шумить.

10.8. 1943.

ПЕРЕД ПОХОДОМ

За Стиром подвійні на чатах стежі,
Під Стиром по збуджених селах — рух.
У кожного гострий-прегострий слух,
І серце, як сполох вогню-пожежі.

І тільки над трактом, що в сні німує,
Де яблунь пінка закипає квіть,
Хтось довго навколішках чомсь стоїть
І чомсь пелюстки, як вуста, цілує.

Клянеться: »Нікому не дам я зроду
Тебе, моя яблунько, цвіте мій...«
Рвонувсь насторожений кінь, мов змії,
Відчувши, напевно, теплінь походу.

Деркач на підлужжі раптово крикнув —
Майнула луна, ніби змах крила.
А в штабі уже встає з-за стола
Начальник, що з військом до всього звикнув.

Котра, встаючи, подививсь година,
До болю в руках автомат затис.
Оце він. Це все: і степи, і ліс,
І прокляте щастя його — Україна.

І от він виходить під стиглі зорі
І каже: »Пора! По стежках, убрид
На з'єднання з групою »Схід«
Ідем, бо ясніють уже простори«.

1.V. 1944.

Розлився раптом ніжний голос жоломиї.
І все у спів заслухалось: і я й дерева.
Лиш тільки по шосі з Житомира на Київ
Гули машини в сонця відблисках рожевих.

Який усе ж таки наш рідний край чудовий!
За нього варто, друзі, двісті раз умерти.
Тому й не легко висловить його у слові,
Бо він звучить сильніш від мук, любови
й смерти.

10.IV. 1944.

II.

Походи, походи, походи
І крила нечуваних дум,
І сполох від сходу до сходу,
І синій березовий шум —

Це ти, моя земле бунтарська,
В безвічних ярах за селом,
Над шляхом старезним, кобзарським
Гримиш молодим буруном.

Це ти, у стожарах за містом,
Вчорашне збагнувши, встаєш,
І величним повниться змістом
Сьогоднішнє мужнє твоє.

14.V. 1943.

III.

Як ночі зависнуть над обрієм крила
І відгук припишкне на мить уві млі,
Здається, що ти устаєш із могили
І йдеш поміж нами, по рідній землі.

Здається, що кличеш під гук батареї:
— Я з вами... Ви чуєте, хлопці? Бої...
Умріть, але правди не зрадьте моєї,
Єдині і справжні нащадки мої.

— Ми чуем, Тарасе, б'є грізна година,
Чорніють, як мертві, поля...

Шумить Україна, горить Україна,
І стогне від ран українська земля...

10.3. 1943.

IV.

По твоїх катакомбах — дика і зла
Смертоносна, епохо, що сієш лють
Одчайдушних, як ти, зухвальців лягла
Небезпечна путь.

Їм не треба, не треба жадних утіх,
Їм би тільки жорстокість твою і гнів,
Щоб у ніч володінь похмурих твоїх
Спалахнути світанком яскравих днів.

17.VI. 1944.

V.

Із Дубна на Рівне колони ішли,
Із Дубна на Рівне — під плахтою мли.

Тремтіла далінь і важкі небеса —
Під танками гнулась улога шоса.

Що треба цим зайдам у нашій землі?
Чого їм шукати в осінній імлі?

Із Дубна на Рівне колони ішли,
Із Дубна на Рівне — під плахтою мли.

Хтось вибіг назустріч — вогонь у очах,
І схований гнів закипів у лісах.

Гранати, гранати і пострілів град,
Хтось вибіг із-заду: ні кроку назад!

Лягай, розраховуйсь за скоєний гріх!
Подохни! Земля наша прийме усіх.

Гранати, гранати і дим, наче тьма:
Назад, не вперед — порятунку нема.

**На танку, що в чорний окутався дим,
Вже зводиться велетень — сотник Максим:**

**— Бий, хлопці! Гулять, так гулять до пуття..
Хай славиться мужність, хай квітне життя!**

**Гранати, багнети, як помста, як жах,
Гранати і кров у волинських лісах..**

**Із Дубна на Рівне — під плахтою мли
Німецькі колони крізь ліс не пройшли.**

4.9. 1943.

VI .

Ми оточені. Ворога більше.
Хлопці ж кажуть: »І це не біда.
Ще побачим, хто цілить пряміше
І твердіша у кого хода.

На землі цій, що наче оаза,
Серед згуби, що кидає в дрож,
Люди вміють помстити образу
І знуцання помстити також;

Бо в сваволі лихий веремії,
В морі зла і содомі пожеж
Ми по-своєму світ розумієм,
Україну по-своєму теж«.

18.VII. 1943.

VII.

Мов лезо багнета, вітру ридання
Пронизує груди і в серце нам б'є...
Та тільки ж не перші ми й не останні
Підводимось слово сказати своє.

Нелегко світанки мірять гарячі,
Із смертю змагатись у північ густу,
Та все ж, навіть мертві, навіть незрячі,
Ми бачим заховану в серці мету.

Ну, й що ж нам підступна блудниця-доля,
Що кидає нас, розсіва, як сіяч,
І що нам, що кості наші десь в полі
Приоре, можливо, чужинець-орач.

Не страшно! В принадну щастя лілею
Закохані, йдем у майбутнє Людьми,
І сонце раніш згорить над землею,
Аніж із дороги уступимо ми.

22.X. 1943.

VIII.

Як подумаєш: хочеться жити і жити,
Кохуючи степ жаданий,
Бо, о світе ясний, що мені не кажи ти,
Не ми тобі — ти нам даний.

Та чорніє ж над безкраєм чорна година,
Як пляма у світлім оці,
І багато тих кроків іще до мети нам,
А смерть на кожному кроці,

29.XI. 1944.

ЧЕКАННЯ

Пухкою памороззю вікна поїнялись,
А в неї тепло, хоч і ніч у дверях
І, як торік, як і позаторік, колись —
Чекане свято і вечерея.

Парують страви на столі. В кутку німім
Перед іконою цвіте лямпадка.
Як сині стружки, понад нею тонкий дим
Повільно клубиться, мов кволі згадки.

На нього мати переводить зір сумна
І дума думу про путі-дороги,
А потім раптом поміча: вона одна,
Одна у хаті цій — і більш нікого.

Чомусь стає їй завузьким усе життя,
Весь світ, що, ніби гіркоти докука,
Їй навіть видалось лихим передчуттям,
Чекання це — така лекуча мука.

Вона вслухається в глухий потік хвилин,
Такий забарний і такий байдужий,
І син ввижається, єдиний любий син,
Його діла, і нетрі, й хлопці дужі..

Зітхнула. Їсти б! Навіть ложку узяла —
І знов поклала: на душі неспокій.
Б'є перша ночі. І встає із-за стола
Вона не ївши — мовчазна, висока,

З волоссям сивим, що, як піна хвиль, пливе
На скроні, змучені гірким терпінням,
І так стоїть, неначе втілення живе,
Великомучениць в простім одінні.

А потім тихо йде й лягає навмання.
Йй здається їй, що син уже у дверях.
Вона підводиться і бачить — світло дня,
Накритий стіл і всю свою вечерю.

6. V. 1944.

БОЄЦЬ

Знов до лісу відходила група
І не знала, що в штормах заграв,
Серед сотень прострілених трупів
І він теж уже трупом лежав.

Змігши дорого юність продати
Там, де дикий підводиться гук,
Сам під себе він кинув гранату,
Щоб живому не датись до рук.

І мерцем, щоб не глянути в лиця,
Зненавиджених ним ворогів, —
У долоні затиснув рушницю
І лицем до землі прикипів.

Так лежить, серед трупів і згуку,
Що, як грім, устає з-над села...
Непорушно розкинуті руки,
Наче крила знемогли орла.

Так і видно, що знавши тривоги,
І героєм полягши в бою,
Він в житті не любив так нікого,
Як землю свою.

14.III. 1943.

ГОСПОДАРИ МІСТА

Світанку хитнулись подолки,
Багряно спажнули простори
І кулі, й гранати, й осколки,
І все — заgrimіло, як море.

Дуднять під копитами коней
Шляхи, припорошені пилом,
І місто, із сходу, — колони
Із півночі й півдня схопили,

А з заходу б'ють міномети,
Щоб часом було не замало.
Вперед! Зупинити? Та де там!
Летять, як буремна завала.

Крізь землю провалюйсь, хто гадом
Сьогодні ще дише уранці!..
По місту, мов гуркіт каскаду:
У місто вступили повстанці.

18.XII. 1944.

З М І С Т

I Ритм часу	стор.
Зерна	5
Розлука	6
Вночі	7
Прихід весни	8
Журавлі	9
Відступ	10
Візії	11
Мій Бог	13
Людина I	14
II	16
III	18
IV	19
V	21
Осінь	22
Криза I	23
II	24
Щастя	25
Хуртовина	26
Ти I	27
II	29
На чужих магістралях I	31
II	33
Доба	35
Вічне	36

II Повстанці	стор.
Натхнення	39
Вагони	41
Сила	43
Батько	44
Перед походом	45
З нотатника хорунжого I	47
II	49
III	50
IV	51
V	52
VI	54
VII	55
VIII	56
Чекання	57
Боець	59
Господарі міста	61
